

Asia: VN/3327/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi turvallisuusselvityslain muuttamisesta

Hakemusten keskittämistä koskeva muutos (15 §)

Arvio hakemusten keskittämistä koskevasta muutoksesta

Ei lausuttavaa.

Perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä koskeva muutos (19 §)

Arvio perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä koskevasta muutoksesta

Muutos parantaa mahdollisuuksia varautua sisäpiiriuhkaan, mitä pidämme hyvänä asiana. Mutta muutos sisältää näkemyksemme mukaan välillisesti myös henkilön työsuhteeseen ja oikeusturvaan liittyvän riskin, jolta lakiluonnoksen teksti ei suojaa. Kuvaamme tätä kohdassa ”Esityksen muut vaikutukset.”

Suppeaa henkilöturvallisuusselvitystä koskeva muutos (21 §)

Arvio suppeaa henkilöturvallisuusselvitystä koskevasta muutoksesta

Ei lausuttavaa.

Nuhteettomuusseurantaan ehdotetut muutokset (51 ja 52 §)

Arvio nuhteettomuusseurantaan ehdotetuista muutoksista

Muutos parantaa mahdollisuuksia varautua sisäpiiriuhkaan, mitä pidämme hyvänä asiana. Mutta muutos sisältää näkemyksemme mukaan välillisesti myös henkilön työsuhteeseen ja oikeusturvaan liittyvän riskin, jolta lakiluonnoksen teksti ei suojaa. Kuvaamme tätä kohdassa ”Esityksen muut vaikutukset.”

Esityksen vaikutukset toimintaan

Millaisia taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia esityksellä olisi toimintaan?

Ei lausuttavaa. Ei vaikutuksia yhdistyksemme toimintaan, ainoastaan edustamiimme liikennelentäjiin (kts. alla).

Esityksen muut vaikutukset

Millaisia muita (esimerkiksi turvallisuuteen liittyviä) vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Hallituksen esityksessä katsotaan, että nykyinen perusmuotoinen turvallisuusselvitys vastaa sellaisenaan komission vaatimaa laajennettua selvitystä. Perusmuotoisen selvityksen tietolähteitä ei siten olla laajentamassa, sen sijaan selvityksen henkilöllistä ulottuvuutta laajennetaan. Selvityksen piiriin tulisi monia henkilöryhmiä, joita alla oleva sellaisenaan myös koskee, mutta käytämme esimerkkinä liikennelentäjiä, joiden työ on luonteeltaan erityisen kansainvälistä ja sisältää usein työsuhteita ulkomailla.

Esityksellä on mielestämme perusoikeuksia vaarantava vaikutus sellaisille liikennelentäjille, jotka ovat oleskelleet selvitystä edeltävinä vuosina ulkomailla ja ovat nyt hakemassa lentotyötä Suomesta. Mikäli hakija on oleskellut maassa, mistä sen enempää Suomen viranomainen kuin hakija itsekään ei kykene saamaan perusmuotoisen turvallisuusselvityksen tai nuhteettomuusseurannan kannalta tarvittavaa tiedustelutietoa, on mahdollista, että kulkulupaa turvaavotulle alueelle ei voida myöntää jopa huolimatta siitä, että hakijan tausta olisi faktisesti nuhteeton. Näkemyksemme mukaan hallituksen esitys ei takaa turvaa tällaiseen tilanteeseen.

Liikennelentäjän työuran ominaispiirre on, että se sisältää työsuhteita usein myös ulkomailla. Maailmalla, myös EU-alueen ulkopuolella, työskentelee tällä hetkellä arviomme mukaan kymmeniä suomalaisia liikennelentäjiä, emmekä voi tietää kuinka moni heistä sellaisissa maissa mistä Suomen viranomaisen ei ole mahdollista hankkia tietoja suoraan viranomaiskanavia myöten. Kun perusmuotoisessa turvallisuusselvityksessä tarvitaan tiedustelutietoa, saattaa tilanne tällaisten paluumuuttajien tiedonsaannin osalta nykyisestä hankaloitua, ellei katveajasta ulkomailla hyväksyttyä riittävänä selvityksenä henkilön omaa kertomusta ja omia dokumentteja.

Ennallaan pysyvän 26 § mukaan:

”Henkilöturvallisuusselvityksen kohde, joka on asunut yhtäjaksoisesti ulkomailla enemmän kuin viisi vuotta viimeisten kymmenen vuoden aikana ennen selvityksen laatimista, voi turvallisuusselvityksen kattavuuden varmistamiseksi esittää ulkomaan viranomaisen todistuksen sellaisista 25 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitetuista rekisteritiedoista, jotka hän voi asianomaisen maan lainsäädännön mukaan tätä tarkoitusta varten saada.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske:

- 1) selvityksen hankkimista sellaisista maista, joista toimivaltainen viranomainen voi kansainvälisen sopimuksen tai säädöksen mukaisesti hankkia tiedot viran puolesta;
- 2) henkilöä, joka on 1 momentissa tarkoitettuna ajankohtana toiminut ulkomailla palvelussuhteessa yritykseen tai viranomaiseen taikka kansainväliseen järjestöön tai toimielimeen.

Suojelupoliisin on toiminnassaan kertyneiden tietojen perusteella annettava yleisen tietoverkon avulla tai muilla sopivilla tavoilla tieto niistä muiden valtioiden toimivaltaisista viranomaisista, jotka asianomaisen valtion lainsäädännön mukaan vastaavat henkilöiden taustojen selvittämisestä tai siinä käytettävien rekisterien ylläpidosta sekä tiedot näiden yhteystiedoista.”

Koemme tämän lainkohdan hieman vaikeatulkintaisena. Näkemyksemme mukaan on mahdollista, että joissain tilanteissa väliinpuutoaminen voi olla mahdollista. Myös turvallisuus selvityslain esitöissä (HE 57/2013) on tiedostettu, että tarvittavia tiedustelutietoja ulkomailta ei välttämättä aina kyetä hankkimaan.

”On selvää, että ehdotetuista säännöksistä huolimatta voi syntyä tilanteita, joissa esimerkiksi ulkomaalaisesta työnhakijasta ei ole saatavissa turvallisuus selvityksen laatimisen kannalta riittäväksi katsottuja tietoja. Turvallisuus selvityksen laativa viranomainen ilmoittaa tällaisessa tilanteessa asiasta turvallisuus selvityksen hakijalle.”

Perustuslakivaliokunta ei ole tuolloin lausunut asiasta. Mutta nyt kun perusmuotoisen turvallisuus selvityksen käyttöalaa ollaan esitetyn tavoin laajentamassa, mahdollinen ongelma ei tulisi jatkossa koskemaan marginaalista henkilöjoukkoa.

Kulkulupa turvavalvotulle alueelle on liikennelentäjän työsuhteen olennainen edellytys, jotta tämä pystyy harjoittamaan ammattiaan. Mikäli ulkomailla työskennellyt suomalainen liikennelentäjä haluaa palata Suomeen töihin, joutuisi hän mielestämme kohtuuttomaan tilanteeseen, jos ammatin harjoittaminen estyisi sellaisen syyn johdosta johon hän ei itse kykene vaikuttamaan. Tämä loukkaisi perustuslain 18 §:ssä suojattua oikeutta työhön. Korostammekin tarvetta kiinnittää asiaan huomiota.

Tietojemme mukaan esimerkiksi Iso-Britanniassa, turvallisuus selvityksen tullessa hylätyksi, on hakijalla valitusmahdollisuus, jonka osalta laki antaa viranomaiselle harkintavaltaa hyväksyä puuttuva selvitys muita keinoja käyttäen. Menettelyä voidaan soveltaa myös näissä puheena olevissa tilanteissa, kun henkilöstä saatu (tiedustelu-) tieto ulkomailta on ollut puutteellista. Ulkomailla vietetyn katveajan tapahtumia voidaan tällöin tietojemme mukaan selvittää hyödyntämällä tietoja ja keinoja, joilla henkilön luotettavuus ja turvallisuus riittävällä tavalla todennetaan.

Jotta suomalaisen paluumuuttajan työllistyminen liikennelentäjäksi ei hylkäävän päätöksen ja valitusprosessin johdosta aiheettomasti viivästyisi, on tärkeää, että mahdolliset ongelmat tiedostetaan ja viranomainen ohjeistetaan riittävällä tavoin jo hakuvaiheessa huomioimaan vaihtoehtoja selvitystä hakijan katveajasta ulkomailla.

Muut kommentit esitysluonnoksesta

Muut kommentit

Ei lausuttavaa

Pitkänen Petri
Suomen Lentäjäliitto ry